

ΑΡΘΡΟ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Επικοινωνία:

Γραφείο Επικοινωνίας
Τομέας Προώθησης και Προβολής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ. 22894304
ηλ. διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy
ιστοσελίδα: www.ucy.ac.cy/pr

Συνεργασία Υπουργείου Υγείας και Ιατρικής Σχολής ΠΚ: Μία συμφωνία σημαντική για τη χώρα, αναγκαία για τις υπηρεσίες υγείας, ευεργετική για τον πολίτη.

** του Τιμόθεου Κ. Παπαδόπουλου*

Στις 28/07/2016 υπογράφηκε μεταξύ του Υπουργείου Υγείας και του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΠΚ) συμφωνία για την κατοχύρωση της κλινικής άσκησης των φοιτητών της Ιατρικής Σχολής του ΠΚ στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και το Μακάρειο Νοσοκομείο. Με τη συμφωνία αυτή, η οποία εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο αφού έτυχε επεξεργασίας από το Υπουργείο Εργασίας, το Υπουργείο Οικονομικών και τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, ενδυναμώνεται η συνεργασία ακαδημαϊκών ιατρών με τους συναδέλφους τους στα δημόσια νοσηλευτήρια και τίθενται οι βάσεις για τη δημιουργία Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων. Κατ' επέκταση, πρόκειται για μία συμφωνία που αναμένεται να αναβαθμίσει την προσφορά ιατρικών υπηρεσιών στην Κύπρο, μεγιστοποιώντας τα οφέλη για τη χώρα, τις υπηρεσίες υγείας και κατ' επέκταση τον ίδιο τον πολίτη. Η ανάλυση που ακολουθεί επιχειρεί να καταδείξει τη σημασία της συμφωνίας.

1. **Βασικοί παράγοντες ανθρώπινης ανάπτυξης.** Από το 1993, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) έχει εισαγάγει μία νέα έννοια για την **ανθρώπινη ανάπτυξη** μέσω του δείκτη HDI (**Human Development Index**) που υπερβαίνει τη γνωστή έννοια του όρου της ανάπτυξης, η οποία περιορίζεται κυρίως στην οικονομική δραστηριότητα. Αυτή η προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών να διευρύνουν την έννοια της ανάπτυξης είχε ως στόχο να δοθεί έμφαση και σε άλλες σημαντικές δραστηριότητες, όπως είναι η εκπαίδευση και ο

τομέας της υγείας. Βασικοί παράγοντες για την ανθρώπινη ανάπτυξη είναι εκείνοι που μπορούν: (α) να οδηγήσουν σε μακροζωία και υγιεινή διαβίωση, (β) να επιφέρουν διεύρυνση της γνώσης και (γ) να προσφέρουν προσβάσεις σε πόρους, ώστε να πετύχουν μία ποιοτική στάθμη διαβίωσης. Η επίτευξη των τριών αυτών στόχων έχει ως φυσικό επακόλουθο την άνοδο της ανθρώπινης ανάπτυξης.

Μια χώρα κατατάσσεται σε υψηλές θέσεις στην ανθρώπινη ανάπτυξη, όταν η τιμή του δείκτη HDI είναι μεγαλύτερη του 0.8. Μέση κατάταξη της χώρας έχουμε όταν ο δείκτης HDI βρίσκεται μεταξύ 0.5 και 0.79 και, τέλος, χαρακτηρίζεται χαμηλή η κατάταξη της χώρας, όταν η τιμή του δείκτη HDI είναι μικρότερη του 0.5.

Στην πρόσφατη κατάταξη περίπου 180 χωρών, <http://report.hdr.undp.org/>, η Κύπρος κατατάσσεται 32^η, με συνολικό δείκτη HDI 0.85. Αυτή η κατάταξη μάλιστα φαίνεται να είναι σταθερή από το 2010-11 και μετά <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/CYP>. Η Κύπρος επομένως διατηρεί μακροπρόθεσμα τη θέση της μεταξύ των χωρών εκείνων που εμφανίζουν υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης. Ανάμεσα σ' αυτές τις χώρες, όπως άλλωστε είναι αναμενόμενο, διατηρούν υψηλές θέσεις οι χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου (π.χ., η Νορβηγία στην 1η θέση), ο Καναδάς (9ος), η Γερμανία (6η), η Ολλανδία (5η) και η Αυστραλία (2η).

Το πόσο χρήσιμος είναι ο δείκτης HDI ως μέτρο σύγκρισης για το επίπεδο της ανθρώπινης ανάπτυξης μιας χώρας φαίνεται από την κατάταξη των χωρών, όταν αυτή στηρίζεται μόνο σε οικονομικούς δείκτες, όπως αυτόν του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ) ανά κάτοικο. Ο Καναδάς πέφτει στην 14η θέση, η Γερμανία στην 11η, η Ολλανδία στην 9η, η Αυστραλία στην 13η, ενώ χώρες όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ανεβαίνουν στη 2η από την 41η θέση. Η Κύπρος ανεβαίνει στην 28η από την 32η θέση. Αυτό σημαίνει ότι στη διαφορά μεταξύ του δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης μιας χώρας και του δείκτη ΑΑΕ αντανακλάται το πόσο επιτυχής είναι (ή δεν είναι) μια χώρα, σε σύγκριση με άλλες χώρες, να μετατρέψει τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης σε ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών στη ζωή των πολιτών. *Είναι απαραίτητο, επομένως, η παροχή ιατρικών υπηρεσιών να είναι τουλάχιστον ανάλογη του δείκτη ΑΑΕ της χώρας.*

2. Η Υγεία αποτελεί σημαντικό συντελεστή ποιοτικής διαβίωσης. Αυτό είναι γνωστό σε όλους. Εκείνο που πιθανώς να μην είναι γνωστό είναι ότι υπάρχουν διεθνείς έρευνες οι οποίες κατατάσσουν την Κύπρο αρκετά υψηλά σε σχέση με το πόσο έχει πλησιάσει τους νέους στόχους του Ο.Η.Ε. αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη στον τομέα της υγείας. Η Κύπρος καταλαμβάνει την 17^η θέση στην πρώτη παγκόσμια κατάταξη των κρατών, η οποία έλαβε υπόψη της μια πληθώρα παραγόντων της περιόδου 1990-2015, όπως η μείωση της παιδικής θνησιμότητας, το υψηλό προσδόκιμο ζωής, η χαμηλή επίπτωση των μεταδοτικών ασθενειών ή η καθολική πρόσβαση των πολιτών σε ιατρικές υπηρεσίες. Η χώρα μας, που βαθμολογήθηκε με 79 σε μία κλίμακα με μέγιστη τιμή το 100, βρίσκεται σε υψηλότερη θέση από άλλες χώρες της κεντρικής ή ανατολικής Μεσογείου όπως η Ιταλία (20η), το Ισραήλ (23η), η Ελλάδα (26η), ή ακόμα η Τουρκία (103η) και η Ρωσία (119η). Βρίσκεται επίσης σε καλύτερη θέση από ό,τι άλλες ανεπτυγμένες χώρες όπως η Ιαπωνία (27η) και οι ΗΠΑ (28η). Η σχετική μελέτη δημοσιεύτηκε στο ιατρικό περιοδικό 'The Lancet' και

Η παραπάνω κατάταξη αποτελεί την πρώτη ετήσια αξιολόγηση για τις επιδόσεις των χωρών του πλανήτη, αναφορικά με το βαθμό υλοποίησης των νέων στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (*Sustainable Development Goals, SDG*), που τέθηκαν το 2015 και οι οποίοι διαδέχθηκαν τους παλαιότερους στόχους βιωσιμότητας της χιλιετίας (*Millennium Development Goals, MDG*), που είχαν τεθεί το 2000 και ολοκληρώθηκαν το περασμένο έτος. Οι νέοι στόχοι – στο επίκεντρο των οποίων βρίσκεται η υγεία για τους ανθρώπους όλων των ηλικιών – έχουν ως χρονικό ορίζοντα την επόμενη 15ετία, έως το 2030. Η παγκόσμια κατάταξη των χωρών θα επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, προκειμένου να παρακολουθείται σε ποιο βαθμό οι χώρες προοδεύουν προς την υλοποίηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης για την υγεία. *Πρόσδος στον τομέα της υγείας της Κύπρου προϋποθέτει βαθμιαία ικανοποίηση των στόχων αυτών, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της λειτουργίας ενός σύγχρονου συστήματος υγείας.* Η παρούσα (χρονική) συγκυρία αποτελεί τη σημαντικότερη ευκαιρία της Κύπρου να επιτύχει το στόχο αυτό.

3. Η επένδυση στην υγεία θεωρείται παγκοσμίως ως ένας από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης. Στην Ευρώπη, η προώθηση της καλής υγείας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των στόχων της στρατηγικής ‘Ευρώπη 2020’ για μια έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Αντίστοιχα, στην τελική έκθεση της Κύπρου για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (S^3Cy) για τη χώρα – ο τομέας της Υγείας έχει περίοπτη θέση. Κι αυτό γιατί ένα ολοκληρωμένο σύστημα καθολικής κάλυψης με καλύτερες παροχές, πιο αποτελεσματικούς μηχανισμούς χρηματοδότησης, συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, αναδιοργάνωση και μηχανογράφηση όλων των δημόσιων νοσοκομείων, αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στην παροχή καλύτερης υγειονομικής περίθαλψης. Σήμερα, η παροχή υγειονομικής περίθαλψης βασίζεται αποκλειστικά σε νοσοκομειακή και εξειδικευμένη φροντίδα, με ένα πολύ μεγάλο και αρρυθμιστο ιδιωτικό τομέα (<http://www.oecd.org/els/health-systems/health-data.htm>). Η κατάσταση αυτή έχει ωθήσει το σύστημα προς την υπερεπένδυση σε εξειδικευμένο και ακριβό τεχνολογικό εξοπλισμό, ο οποίος, με τη σειρά του, οδηγεί σε συγκριτικά υψηλή κατανάλωση, χωρίς απαραίτητα όμως να συνδέεται αυτή η τάση με αντίστοιχη απασχόληση εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού. Ως συνέπεια δε της οικονομικής κρίσης, οι πολίτες στρέφονται περισσότερο για παροχή υπηρεσιών προς τη δημόσια υγεία. *Παρόλα αυτά, η Κύπρος, μαζί με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία, παραμένουν οι μόνες χώρες που δεν έχουν ένα καθολικό σύστημα κάλυψης υγείας,* <http://www.oecd.org/health/health-at-a-glance-europe-23056088.htm>.

4. Η ουσιαστική μεταρρύθμιση του συστήματος Υγείας προϋποθέτει τη διασύνδεση της παροχής ιατρικών υπηρεσιών με την έρευνα και την αριστεία. Η αύξηση της αποτελεσματικότητας των ευρωπαϊκών επενδύσεων στην έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα στον τομέα της Υγείας μπορεί να επιτευχθεί πρωτίστως μέσω της άρτιας πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και της λειτουργίας Πανεπιστημιακών Κλινικών και Νοσοκομείων. Ως κέντρα έρευνας και αριστείας, τα πανεπιστημιακά νοσοκομεία κατέχουν ηγετικό ρόλο σε ένα ενιαίο σύστημα υγείας, με έμφαση στην έρευνα, τη διδασκαλία και την

παροχή υπηρεσιών υγείας. Η λειτουργία Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων υγείας αποτελεί διεθνή πρακτική. Ορισμένα από τα παραδείγματα θα μπορούσαν να είναι τα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία της Μ. Βρετανίας, <http://www.nhs.uk/servicedirectorios/pages/nhstrustlisting.aspx> που λειτουργούν στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας της χώρας (NHS Trust Foundation), το Εθνικό Σύστημα Υγείας της Σουηδίας, http://www.commonwealthfund.org/~media/files/resources/2008/health-care-system-profiles/sweden_country_profile_2008-pdf.pdf, στο πλαίσιο λειτουργίας του οποίου, για την τριτοβάθμια φροντίδα, τα νομαρχιακά συμβούλια συνεργάζονται με τουλάχιστον ένα πανεπιστημιακό νοσοκομείο, τα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία της Ολλανδίας, τα οποία έχουν επίσης την ευθύνη για την τριτοβάθμια φροντίδα, κλινική έρευνα και την καινοτομία http://www.nfu.nl/img/pdf/08.1132_University_Medical_Centres_in_the_Netherlands.pdf ή τα αντίστοιχα νοσοκομεία που προσφέρουν κλινικές υπηρεσίες και πρωταγωνιστούν στην έρευνα και την καινοτομία στον Καναδά, στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας <http://www.uhn.ca/>. Σε όλες τις περιπτώσεις, η προστιθέμενη αξία των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων είναι ότι ενσωματώνουν άριστα τρεις βασικές λειτουργίες: **τη φροντίδα των ασθενών, τη (βιο)ιατρική έρευνα και τη (βιο)ιατρική εκπαίδευση**. Οι φοιτητές των Ιατρικών Σχολών εκπαιδεύονται σε ασθενείς καθώς και τη βασική έρευνα από την πρώτη ημέρα του προγράμματος σπουδών τους και γίνονται μέρος της κοινότητας των ακαδημαϊκών και νοσοκομειακών ιατρών. Πολλοί από αυτούς συμμετέχουν σε ερευνητικά προγράμματα κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, ενώ σχεδόν κάθε ιατρός και το νοσηλευτικό προσωπικό εμπλέκονται στη διαδικασία της διδασκαλίας. Τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα περιλαμβάνουν ένα συνδυασμό κλινικής και βασικής επιστήμης γύρω από συγκεκριμένες ασθένειες και ως εκ τούτου η συνεργασία των ακαδημαϊκών και νοσοκομειακών ιατρών λειτουργεί προς όφελος των σπουδαστών και πρωτίστως του πολίτη.

Καταληκτικά, η εφαρμογή της συμφωνίας μεταξύ του Υπουργείου Υγείας και του Πανεπιστημίου Κύπρου σε αναφορά με την Ιατρική Σχολή οδηγεί σε πολλαπλάσια οφέλη για τον τόπο. Με το βασικό στόχο να είναι η εξασφάλιση της ορθολογικής και αποδοτικής χρήσης των δημόσιων κονδυλίων μέσα από τη συνεργασία και την επικέντρωση δυνάμεων και πόρων σε επιλεγμένες προτεραιότητες στον τομέα της Υγείας, είναι εφικτό η Κύπρος να αναπτύξει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και επιτυγχάνοντας υψηλή ανταγωνιστικότητα στο Ευρωπαϊκό δίκτυο Υγείας και ιδιαίτερα στη Μεσόγειο, να καταστεί κέντρο έρευνας, αριστείας και παροχής υψηλών προδιαγραφών ιατρικών υπηρεσιών. Μία τέτοια αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας θα βελτιώσει δυναμικά την ποιότητα ζωής στη χώρα, **οδηγώντας στην άνοδο της ανθρώπινης ανάπτυξης.**

Ο ρόλος του δημόσιου Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου προβλέπεται να είναι καταλυτικός στην προσπάθεια αυτή. Εύκολα συμπεραίνεται από τα παραπάνω ότι η **κοσμογονία των αλλαγών στα εθνικά συστήματα υγείας σε προηγμένες χώρες** έχει τις προϋποθέσεις και φυσικά τις δυνατότητες να λάβει χώρα και στην Κύπρο. Τέτοιες αλλαγές διαμορφώνονται μέσω κοινωνικής συναίνεσης, την οποία σταδιακά προσφέρουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και πρωτίστως οι ασθενείς (βλ. για παράδειγμα, την πρόσφατη συμφωνία μεταξύ ΠΚ

και Παγκύπριας Ομοσπονδίας Συνδέσμου Πασχόντων και Φίλων). Η Κύπρος είναι μια ιδανική χώρα για επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη συμφωνία είναι το πρώτο βήμα μιας δυναμικής προοπτικής προς το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που μπορεί να ενισχύσει το σύστημα Υγείας καθολικά. Η αξιοποίηση του επιστημονικού δυναμικού και η συνεργασία με τους ιατρούς των δημόσιων νοσηλευτηρίων αποτελεί συνταγή επιτυχίας.

Συγκεκριμένα, αναμένεται να:

- προσφέρει τη δυνατότητα για την **παροχή κατάλληλης επιστημονικής κατάρτισης** νέων ιατρών και επιστημόνων, σε συνθήκες που αντανακλούν όλο το εύρος της ιατρικής περίθαλψης, από την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας (*community medicine*) μέχρι την τριτοβάθμια περίθαλψη. Αυτή η προοπτική αποτελεί απαίτηση της ιατρικής κοινωνίας και της κοινωνίας ευρύτερα καθώς θα έχει ως συνέπεια να αναπτυχθούν και να αξιοποιηθούν συστήματα διαχείρισης ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών·
- επιτρέψει τη διαμόρφωση κατάλληλων και επαρκών συνθηκών για τον **επαναπατρισμό καταξιωμένων ακαδημαϊκών ιατρών** που δραστηριοποιούνται και διαπρέπουν στο εξωτερικό και την άμεση εισδοχή και συνεισφορά τους στο σύστημα υγείας·
- αποφέρει τη **βελτίωση του εργασιακού προφίλ του ιατρού** μέσω της αυτονόμησης των δημόσιων νοσοκομείων, ώστε να είναι δυνατή η παροχή υπηρεσιών προς το κοινό, ανεξαρτήτως ωρών εργασίας του δημοσίου. Μία τέτοια αλλαγή θα προσφέρει τη δυνατότητα ορθής αξιοποίησης της ακριβής υποδομής που διαθέτει η χώρα και θα ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ ιατρών από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα·
- θέσει τα θεμέλια για την **ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού** που μπορεί να επεκτείνεται από την αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών υγείας μέχρι την επιλογή ενός ασθενούς να ταξιδέψει στην Κύπρο για να λάβει μια συγκεκριμένη ιατρική υπηρεσία, παρακινήματος από παράγοντες όπως το κόστος και την ποιότητα της υπηρεσίας και συνολικά της υγειονομικής περίθαλψης, το χρόνο αναμονής στη χώρα προέλευσής του για την παροχή παρόμοιας υπηρεσίας, και την ευκαιρία να συνδυάσει ιατρική φροντίδα με ψυχαγωγία ή ταξίδι·
- στηρίζει τη **δημιουργία κατάλληλων υποδομών για δια βίου μάθηση** του ιατρικού κόσμου και·
- δημιουργήσει, τέλος, τις κατάλληλες συνθήκες για την **ικανοποίηση των δικαιωμάτων των ασθενών**, όπως αυτά διατυπώνονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (<http://www.who.int/genomics/public/patientrights/en/>) και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων το δικαίωμα για ολοκληρωμένη ενημέρωση αναφορικά με την κατάσταση της υγείας του ασθενούς ή το δικαίωμα του ασθενούς να επιλέγει τον ιατρό του. Παράλληλα, η διαφώτιση του κοινού πάνω σε θέματα υγείας που θα περιλαμβάνει ενημέρωση για τις νέες εξελίξεις της ιατρικής επιστήμης και τα βασικά πρότυπα (*gold standards*) θα αποτελέσει άλλο έναν πολύ σημαντικό μηχανισμό για τη βελτίωση της ανθρώπινης ανάπτυξης.

Για όλους αυτούς τους λόγους ότι η άμεση εφαρμογή της συμφωνίας μεταξύ Υπουργείου Υγείας και Πανεπιστημίου Κύπρου είναι *σημαντική* για τη χώρα, *αναγκαία* για τις υπηρεσίες υγείας και *ευεργετική* για τον πολίτη.

Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος, Αναπλ. Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πρώην Μέλος της Συγκλήτου του ΠΚ